

Tromura 2025

Arkeologiske rapporter fra Norges arktiske universitetsmuseum, UiT Norges arktiske universitet

ISSN: 2535-4248 (elektronisk utgave)

Utgiver: Septentrio Academic Publishing, Tromsø, Norway

Redaksjon: Anja Roth Niemi og Janne Oppvang

DOI: <https://doi.org/10.7557/trm.8050>

Foto: Norges arktiske universitetsmuseum - UiT Norges arktiske universitet

Kart og illustrasjoner: Andreas Luneborg, Anja Roth Niemi

Gjenstandsfoto: Andreas Luneborg

Fotogrammetri: Andreas Luneborg

Prosjektet er bekostet av Senja kommune

Forsidefoto: Graving for utskifting av kultvert. Foto tatt 17.09.2024. Fotograf Andreas Luneborg

Rapporten er lisensiert under en [Creative Commons Navngivelse-DeLPåSammeVilkår](#) (CC BY-SA). Lisensen tillater andre å tilpasse og bygge videre på arbeidet så lenge det krediteres og lisensieres videre på samme måte.

Mefjordvær gårdshaug

Overvåkning av utskifting av kulvert

Andreas Luneborg

Anja Roth Niemi

UiT Norges arktiske
universitetsmuseum

Lokalitet: Mefjordvær
Id.nr.: 19216-1
Kulturminnetype: Gårdshaug
Undersøkellesår: 2024
Areal: 12,7 m²

Tiltakshaver: Senja kommune

Kommune: Senja kommune, tidligere Berg kommune.
Fylke: Troms fylke
Gnr/bnr: 303/3
Koordinater: UTM Sone 33 N: 595167 Ø: 7714039 N

Feltleder: Andreas Luneborg
Prosjektansvarlig: Inga Malene Bruun
Kvalitetssikring: Anja Roth Niemi
Rapport: Andreas Luneborg, Anja Roth Niemi
Dato: dato rapport levert

Prosjektnr.: 100315101
Saksnummer: 2024/8700
Aksesjonsnr.: 2024/45
Fotobase: TSAD139
Gjenstandsbase: TS16474

Nøkkelord:
Mefjordvær, overvåkning, gårdshaug, middelalder.

Sammendrag

Det ble overvåket graving i et ca. 4 meter langt og ca 3,5 meter bredt område i Mefjordvær gårdshaug, for utskifting av kulvert i bekkefar. Overvåkingen viste at det berørte området i flere omganger har vært utsatt for omfattende forstyrrelser.

I vestlig del av tiltaksområdet ble det dokumentert et ca. 0,5 m² stort område med sannsynlig bevart kulturlag i ca. 40 cm dybde. Dette inneholdt kullfragmenter, strå/halm og kvist, og noe rødgods. Laget ble også dokumentert i sørlig profil til gravegropa.

Utover rødgods ble det samlet inn to bryner, en øks/teksle, en mulig bordkniv, og en rekke skår av keramikk og steingods. Ingen av disse gjenstandene kunne relateres til bevarte kulturlag eller andre typer kontekster, og mange av typene har bruksperioder som spenner over middelalder og nyere tid.

Ettersom det ikke ble vurdert sikre bevarte kontekster, ble det heller ikke ansett formålstjenlig å datere noen av de innsamlete trekullprøvene. Keramikkmaterialet er bare grovt klassifisert, men antyder et aldersspenn fra rundt år 1540 fram til 1800-tallet. Enkelte av skårene, og da særlig steingodset, kan muligens ha en datering til første halvdel av 1500-tallet. Hoveddelen av keramikken skal likevel karakteriseres som etter-reformatorisk.

INNHOOLD

Innledning.....	1
Bakgrunnen for undersøkelsene	1
Tiltaket.....	1
Kulturminnet	3
Gjennomføring	6
Målsetting.....	6
Undersøkelsesmetode og dokumentasjon.....	7
Observasjoner og resultater	8
Stratigrafi.....	8
Funn.....	11
Oppsummering	14
Litteratur	16

INNLEDNING

BAKGRUNNEN FOR UNDERSØKELSENE

Troms fylkeskommune mottok våren 2024 søknad fra Senja kommune om tillatelse til inngrep i automatisk fredet kulturminne id. 19216-1 gårdshaug i Mefjordvær, Senja kommune.

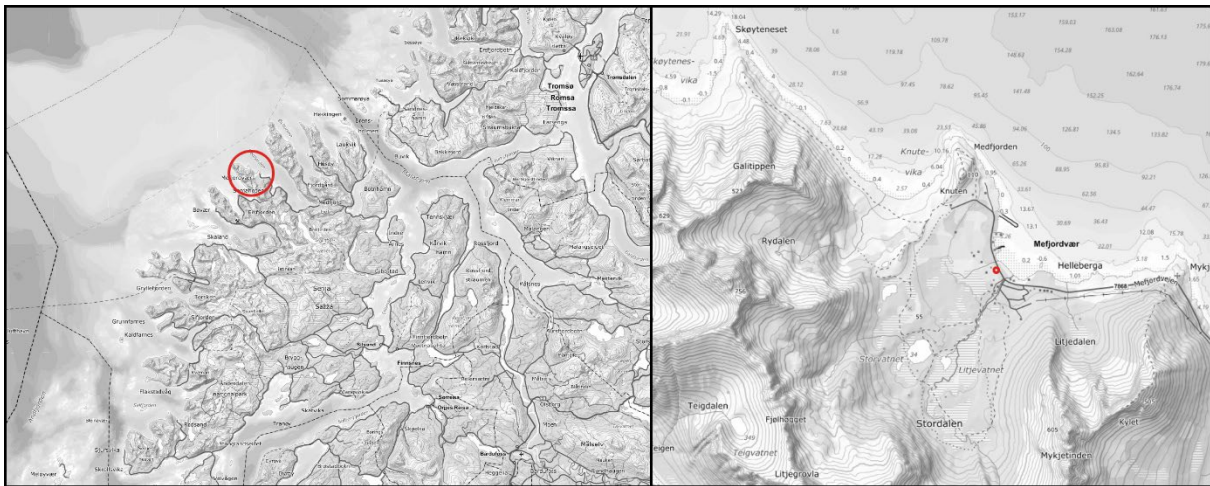
Bakgrunnen er at det er behov for utbedring av bekkefar på eiendommen gbnr. 303/3. Bekken går langs en steinsatt grøft som nesten er tett, slik at vannet tidvis går over bredden av grøfta, særlig i smeltetiden. Dette har ført til vanninntrenging i boligen i Mefjordveien 1954, gbnr. 303/80, som ligger like sør for grøfta. Det ble ansett som viktig at bekkefaret ble utbedret før høsten 2024.

Norges arktiske universitetsmuseum tilrådte i brev av 17.6.2024 at det gis tillatelse til tiltaket, med vilkår om arkeologisk overvåking av gravearbeidet. Tillatelse ble innvilget av Troms fylkeskommune i brev av 7.8.2024, med følgende vilkår:

1. Gravearbeidet skal overvåkes av arkeolog fra Norges arktiske universitetsmuseum.
2. Omfanget av gravingen utføres som angitt i søknaden.
3. Tiltakshaver må sørge for at vilkårene for tilrådning om dispensasjon fra KML § 8.1 gjøres kjent for entreprenør og gravemannskap.
4. Tillatelsen gjelder bare det omsøkte tiltaket. Dispensasjonsvedtakets gyldighet er begrenset til 3 år.

Universitetsmuseet oversendte Riksantikvaren prosjektbeskrivelse og budsjett for overvåkingen 17.6.2024. I brev av 30.7.2024 vedtok Riksantikvaren at Senja kommune skal bekoste den arkeologiske overvåkingen, jf. Universitetsmuseets prosjektplan og budsjett.

Senja kommune bekreftet i epost av 2.9.2024 at de aksepterer Riksantikvarens vedtak, og bestilte arkeologisk overvåking.

Figur 1 Mefjordvær ligger nordvest på Senja, ut mot storhavet i vest. Bygda Mefjordvær ligger i en brei vik, omgitt av bratte og skjermende fjell.

TILTAKET

Den delen av bekkefaret som var ønsket utbedret ligger i sørlig del av kulturminnet ca. 54 m fra sjøkanten i øst og i umiddelbar nærhet til boligen på eiendom 303/80.

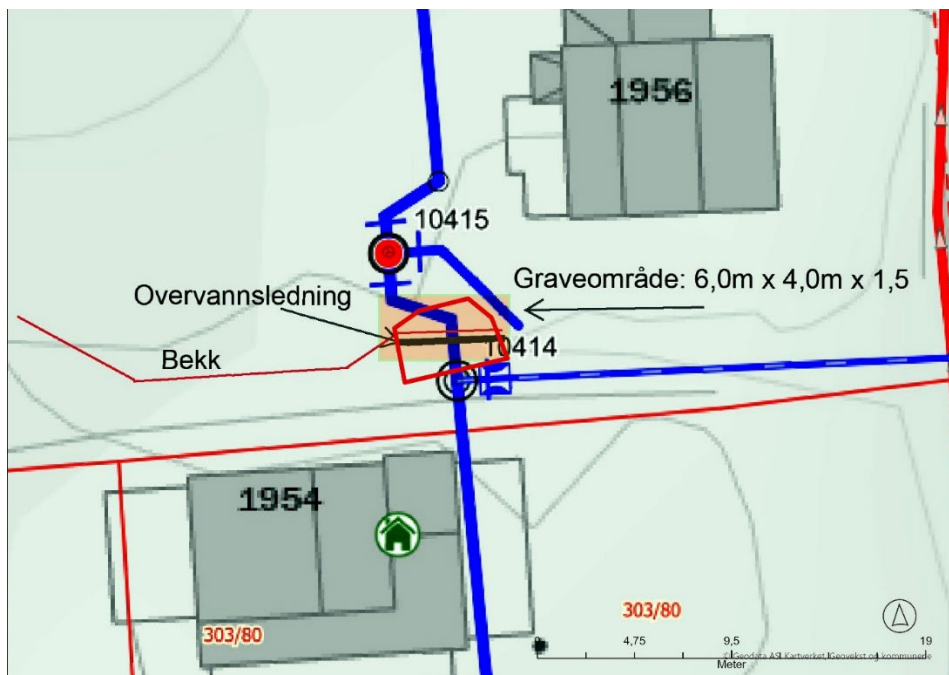
Tiltaket hadde som formål å utbedre steinsatt grøft som krysser eksisterende hovedvannledning. Grøften skal isolere vannledning, samtidig som bekken skal kunne renne gjennom. Utbedringen ble beskrevet slik:

«Utbedringen utføres med nedlegging av en overvannsledning gjennom grøften for å la vannet renne fritt. Maksimalt omfang av inngrepet blir en grøft med dimensjoner, 6,0m x 4,0m x 1,5m».

I søknaden var det lagt ved kart som viser plassering av eksisterende og ny kulvert, og kart som viser eksisterende vannledninger, kummer og planlagt graveområde (Figur 3). Eksisterende kummer ligger hhv. 3 meter nordvest og 1 meter sør for området hvor kulvert skulle byttes ut. I nord-sør retning ville graveområdet omfatte omtrent hele området mellom de to eksisterende kummene. Ifølge plankartene skulle ny og eksisterende kulverter samsvare i størrelse. Fra plankart og profiltegningene framgikk også at det ligger fiber- og telekabler og vannledning i nord-sør retning og over eksisterende kulvert. Tidligere graving for nedlegging av disse kummene og ledningene har ikke vært omsøkt, og derfor ikke vært gjenstand for dispensasjonsbehandling.

Figur 2 Lokalisering av tiltaket

Figur 3 Omsøkt tiltak og faktisk gravd område (markert med rødt omriss).

KULTURMINNET

Mefjorden ligger på yttersida nordvest på Senja, og er en av de største fjordene på øya. Den er omentrent 16 km lang, og munner i nordvest ut i Norskehavet. Mefjordvær ligger nærmest ytterst på sørsiden av fjorden, omkranset av fjell.

Kulturminne id 19216-1 beskrives slik i Askeladden:

«Fornminne, gårdshaug, jernalder/nyere tid. Lengde ca. 220 m NNØ-SSV, bredde 90 m NNV-SSØ. Godt markert, med tykt kulturlag. Tegner seg som en klar forhøyning i terrenget. Ifølge Simonsen 1954 skal den ha 2-4 m tykt kulturlag. Masse funn.»

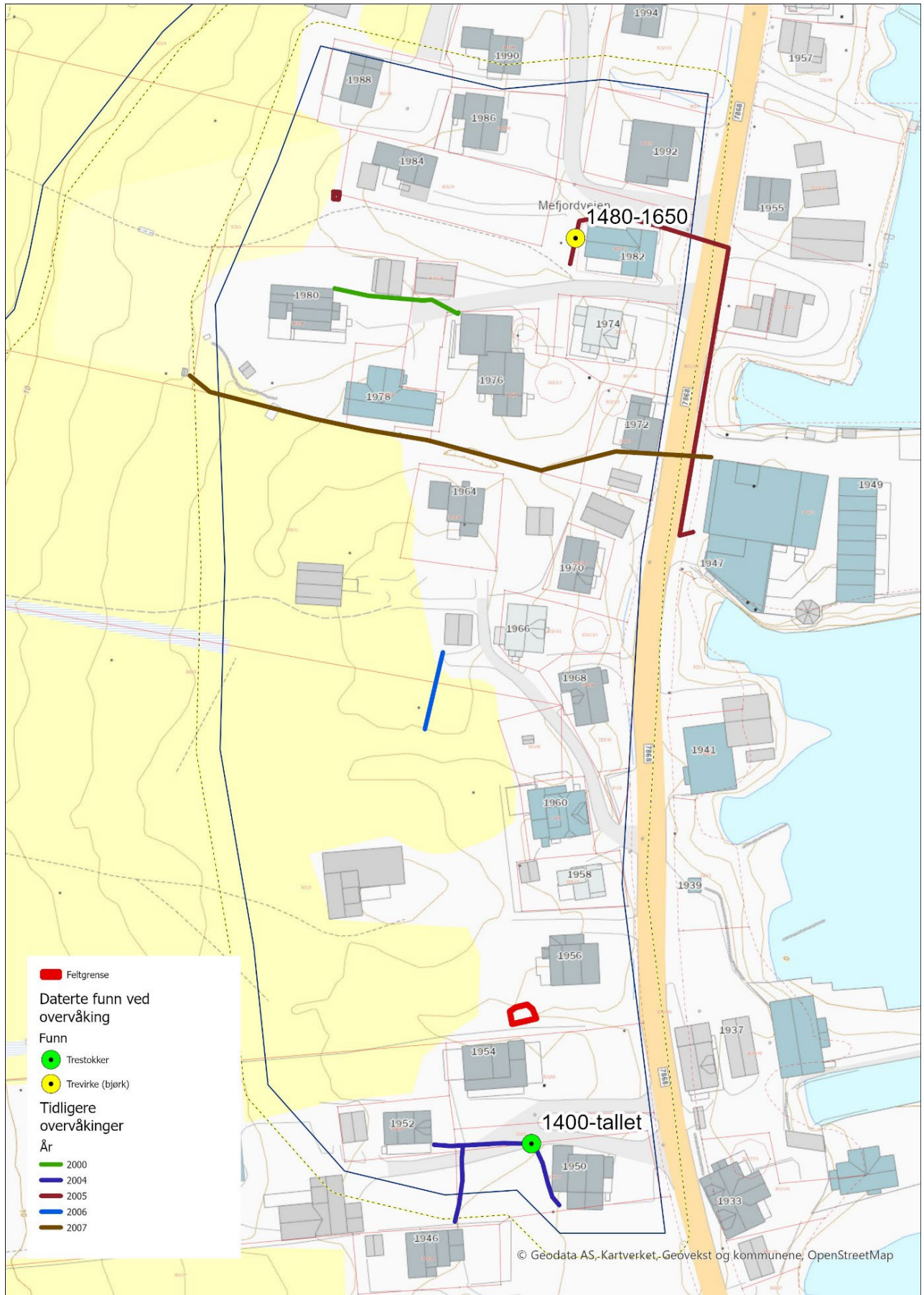
Gårdshaugen framstår som en markert heving i terrenget sentralt i bygda Mefjordvær, og strekker seg helt ned mot havet i øst. Langs strandsonen ligger en rekke med store støer, som kan ha blitt etablert allerede i middelalder. Området for gårdshaugen var trolig hovedboplassen i været fra middelalder og fram til 1700/1800-tallet, og bestod av en sammenhengende husklynge langs stranda.

Figur 4 Gårdshaugen id. 19216-1 markert med blått, berørt område markert med rødt. Kart fra Askeladden

I 1954 ble det ved graving av en kjeller observert et 2 meter tykt lag med fiskebein, dyrebein, tømmer mm. (rapport ved Povl Simonsen, 1954, Universitetsmuseets topografiske arkiv). Det ble funnet blant annet en krukkebunn og en del lærsko, som ble tatt inn til daværende Tromsø Museum. Dette var på Jens Fredriksens eiendom, daværende Gbnr 3/3 som tilsvarer Gbnr 303/3 i dag. Bolighuset på denne eiendommen ligger ca. 10-12 meter nordøst for tiltaket.

Fra 1950-tallet og framover har Universitetsmuseet mottatt et stort antall gjenstander fra nyere tid og middelalder, som har kommet fram ved forskjellig graving på gårdshaugen. Museets samlinger fra gårdshaugen omfatter ca. 270 gjenstander, fordelt på 35 ulike museumsnumre. Dette spenner omfatter fiskeredskaper som garnsøkker, jarstein, vadbein, bøtenål, vabeinsplater og garnfløter; husgeråd som ølhane/tappekran, kalk, leirkar, skjeer av tre, bein og horn, baksteheller, kleberkar og tranlamper, personlig utstyr som nøkler, kammer, veskelåser, skosåler og lærfragmenter, og øvrige redskaper som spinnehjul, bryner, hakker osv. I tillegg kan det nevnes et messingsignet med bumerke fra 14-1500-tallet, og en blyplombe fra en flandersk klesfabrikk datert til rundt 1600. Sistnevnte skriver seg sannsynligvis fra en forsendelse som ble innført over Bergen.

Figur 5 Tiltaket og tidligere overvåkinger med daterte funn, som er utført av Tromsø Museum/Norges arktiske universitetsmuseum

Når gårdshaugen først ble etablert, er usikkert. En angelsaksisk spenne (Ts4421) kan indikere at bosetningen går tilbake minst til 900-1000-tallet. Omtrent 200 meter vest og ovenfor gårdshaugen ligger et gravfelt (id 68508) med 9 røyser, som understreker at området hadde bosetting og bruk i jernalder.

Gjennom middelalderen var Mefjordvær knyttet til kontakter og impulser med sørligere og europeisk preg, og materialet viser en betydelig fiskeribasert bosetting fra 1100-tallet og fram til 1500-tallet (Svestad, 1995). En vesentlig grunn til dette er handelen med tørrfisk gjennom middelalderen. Mefjordvær hadde egen jekt som fraktet tørrfisken sørover, og været var i en periode et av de største i fylket. Skriftlige kilder fra 1600-tallet forteller at Mefjordvær var utrorsplass for tilreisende fiskere fra Hillesøy, Malangen og Lenvik. Slik var det trolig også i middelalderen. Fast bosetting skal ha kommet til først på 1600-tallet, og navn på skattebetalere viser at dette både var utlendinger og nordmenn. Profesjonene omfattet bl.a. notbinder, skredder, skipper og styrmann (Oterhals, 1999).

Mefjordvær gamle kirkested (id: 176708) er registrert ca. 15-20 meter nordvest for kulverten. Ifølge kartfestingen skal kirka ha stått på den lille forhøyninga der hvor det i dag står en fjøs, men plasseringen regnes som usikker. Ved kirka skal det ha ligget en «kjerkestein», og i dag finnes tre større steinblokker i det aktuelle området, som kan være mulige kandidater. Ved sjøen rett nedenfor ligger den såkalte «kjerkstøa».

Gårdshaugen har aldri vært gjenstand for systematisk arkeologisk undersøkelse. På 2000-tallet overvåket daværende Tromsø Museum graving i gårdshaugen ved flere anledninger (Figur 5). De overvåkede gravingene omfattet stort sett smale og relativt grunne grøfter for ulike kabler og ledninger. Gjennomgående ble det observert at det øverste del av grunnen var sterkt forstyrret, men at det på store deler av gårdshaugen er godt bevarte kulturlag fra 40 cm dybde.

GJENNOMFØRING

Overvåkningen ble gjennomført av utgravningsleder Andreas Luneborg over tre dager (inkludert reise fra og til Tromsø) i tidsrommet 16. –18. september 2024.

Forarbeid for utgravningsleder var på ett dagsverk, og omfattet utarbeiding av sikkerjobb-analyse, booking av leiebil og overnatting, samt pakking av utstyr. Etterarbeidet med funnvask, fotografering og rapportskrivning ble også gjort av utgravningsleder i løpet av senhøsten 2024 / tidlig vår 2025.

Inga Malene Bruun var prosjektleder. Anja Roth Niemi var ansvarlig for saksbehandling, samt for redigering av rapport. Beskrivelsene av kulturmiljø og kulturminnet er i stor grad hentet fra prosjektplan for arkeologisk undersøkelse på naboeiendom sør for tiltaket (Gbnr 303/80), forfattet av Niemi.

Gravemaskin og området var gjort tilgjengelig da arkeolog ankom området. Krevende værforhold med vind og nedbør vanskeliggjorde tidvis opprensing, men spesielt for dokumentasjonen.

MÅLSETTING

Det omsøkte tiltaket skulle foregå i et område av gårdshaugen som så ut til å være betydelig forstyrret etter graving tilknyttet nedsetting av kummer, legging av vannledning og kabler, samt etablering av steinsatt kulvert i bekkeleiet. Omfanget av tidligere forstyrrelser var likevel noe uklart. Det var vurdert at tiltaket kunne komme i berøring med urørte kulturlag - kanskje særlig i nordøstlig og nordvestlig del av det planlagte graveområdet.

Sett i lys av at tidligere graving ikke er omsøkt og derfor ikke dispensasjonsbehandlet, ville det også være av stor betydning å kartlegge bevaringsforhold og tilstand i den berørte delen av kulturminnet.

Overvåkingen skulle ha til hensikt å dokumentere omfanget av gravingen og tilstanden til berørt del av kulturminnet. Eventuelle bevarte kulturlag skulle dokumenteres, prøver for datering av kulturlagene tas ut, og eventuelle gjenstander samles inn.

UNDERSØKELSESMETODE OG DOKUMENTASJON

Overvåking innebærer at arkeolog er til stede ved utføring av gravearbeidet og undersøker om det kommer fram gjenstander, kulturlag eller andre observasjoner som kan indikere automatisk fredete kulturminner. Arkeolog kan stoppe gravearbeidet for å inspisere undergrunnen eller de utgravde massene, og utføre nødvendig dokumentasjon, uttak av prøver og/eller innsamling av funn.

Ved påviste kulturlag og/eller strukturer kan områder og/eller profiler i området som graves bli rensket fram, undersøkt og dokumentert ved hjelp av foto, fotogrammetri og lagbeskrivelser, samt prøver for datering tas ut.

Ved denne overvåkingen ble profildokumentasjon kun foretatt på sørsiden av kulverten.

Undersøkelsen ble dokumentert gjennom digital innmåling og foto. Drone var medbrakt, men kunne ikke benyttes grunnet mye nedbør og kraftig vind. Innmålingene ble lastet opp i Intrasis, og er sammenslått med prosjektet «Overvåking drenering og tilbygg». Grunnet kort levetid på batteriene til C-POS er en del funn innsamlet som «løsfunn». Funn-nummer ble opprettet i etterkant i Intrasis, slik at løsfunnene digitalisert i utkanten av tiltaksområdet.

Figur 6 T.v.: Området hvor kulvert ligger – overgrodd rørgate/vannledning går på tvers av bekeleiet. Foto mot øst. T.h.: Graving for å avdekke kulvert. Foto mot nordøst.

Figur 7 T.v.: Kulvert avdekket, med rørgate ovenfor. Foto mot nordøst. T.h.: Etter kulverten er fjernet. Foto mot nordvest. Merk rørene i forkant på høyresiden, og de to kummene.

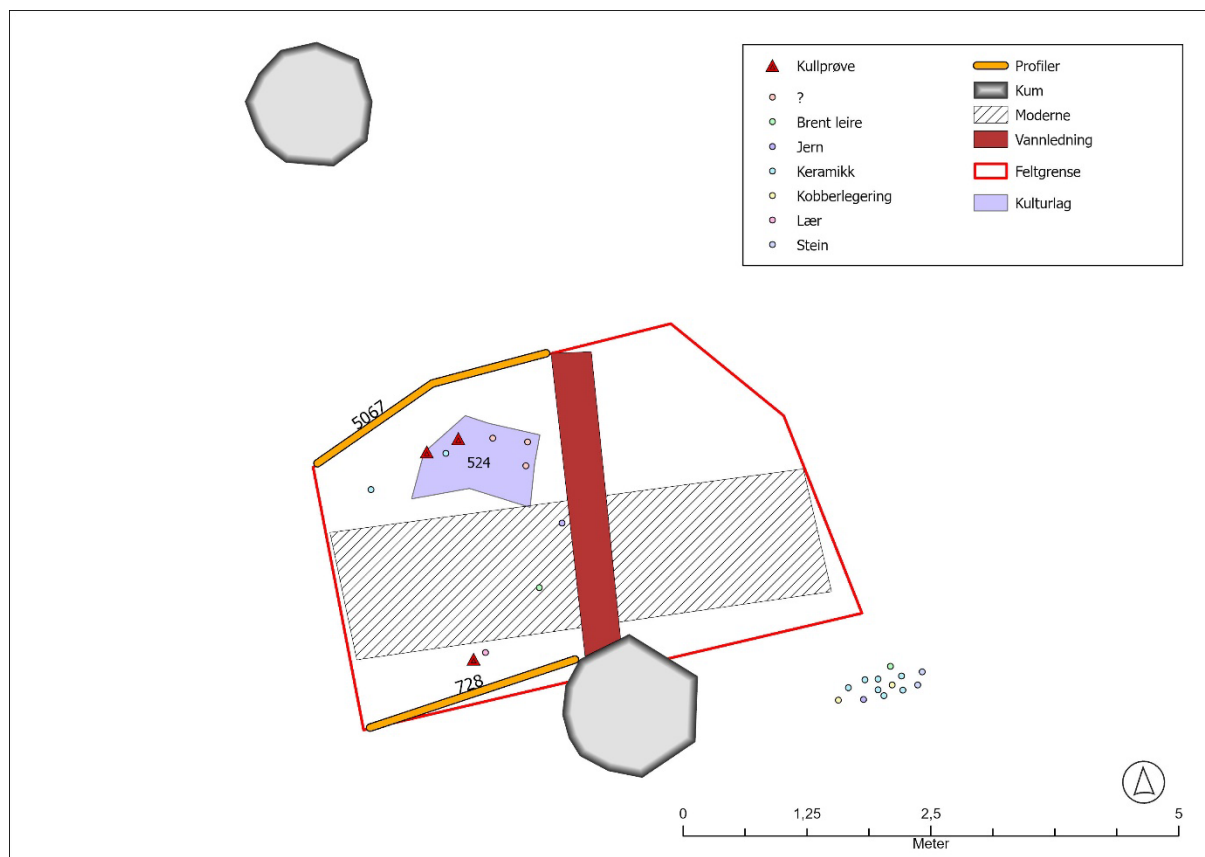
OBSERVASJONER OG RESULTATER

Tiltaket omfattet et 15m² stort område, som målte 5 m Ø-V og 3,4 m N-S. Det ble gravd inntil 115 cm dypt.

En av målsetningene var å dokumentere omfanget av tidligere inngrep. Dette for å kunne danne seg et innblikk i bevaringstilstanden samt hva som eventuelt har gått tapt gjennom etableringen av kulverten og rørgatene. *Bevaringstilstanden* i område som ble overvåket må utvilsomt betegnes som dårlig. Undergrunnen kan karakteriseres som tett og vannmettet, som tilsier gode *bevaringsforhold*, og særlig for organisk materiale.

Bekkefarene hvor kulvert skulle skiftes ut er sannsynligvis en dreneringsgrøft som ble etablert i nyere tid. I likhet med flere av bekkefarene på eiendommene nord og sør for tiltaket, følger den eiendomsteigen ganske så nøyaktig. Dette er en praksis som var vanlig fra begynnelsen av 1900-tallet. Anlegningen av dreneringsgrøftene har trolig forringet eventuelle kulturlag langs farene.

Til tross for dette ble det observert mulige bevarte kulturlag, om enn i fragmentarisk tilstand, og gjenstander som kan peke mot siste del av senmiddelalderen. En liten flate like nord for rør-/ledningsgata (AL524) oppviste kompakt grus og enkelte fragmenter av rødgoods, og et fragment av steingods. Dette er trolig et fragmentarisk bevart kulturlag. Det var også mulig å skille ut en viss stratigrafisk lagdeling i både den nordlige og sørlige profilen. Derimot lot det seg ikke avgjøre hvorvidt disse lagene skal betraktes som redeponerte rester av kulturlag, eller som delvis bevarte intakte kontekster.

Figur 8 Overvåket graving, med profiler (5067 og 728), innsamlete funn og rest av kulturlag (524). «?» markerer rødgoods.

STRATIGRAFI

Omrotet topplag:

Massene som lå over kulverten besto primært av det som kan karakteriseres som mat- eller

torvjord, med innslag av mer sandige linser. Sistnevnte har en sammensetning som kan minne om bunnlaget observert i senere. Massene inneholdt også en del vannrullet stein i ulike størrelsesorden, og noe som tolkes som brent leire. Laget framstår omrotet og representerer sannsynligvis masser som ble gravd opp ved etablering av kummene og rørgaten.

Topplaget oppviste ingen gjenstander eller materiale av opplagt moderne karakter, slik som glass eller plastikk, men det inneholdt en del eldre gjenstander, bla. en teksle/huljern (Ts. 16474.1) og en mulig bordkniv i kobberlegering (Ts. 16474.12), to bryner (Ts. 16474.2 og .15).

Profil nord (C5067):

Nordsiden av tiltaksområdet skilte seg fra sørsiden ved at det er en forhøyning mellom kummen nord for tiltaket og kulverten. Forhøyningen kan være resultat av overskuddsmasser etter anleggelsen av kum og rørgate.

Kun profilen vest for rørgaten ble dokumentert i form av grov opprensing og fotodokumentasjon (Figur 9, Figur 10). Den østre delen var såpass forstyrret av to rør som stakk ut, i tillegg til påførte grusmasser, at dokumentasjon ikke ble ansett som hensiktsmessig.

Fra røret og mot vest var det et ca. 1,4 m bredt og 70 cm dypt kutt i profilen etter rørgaten. Årsaken til at man har valgt å grave såpass bredt er nok fordi rørgaten skrår vest og oppover mot kummen. Kuttet er avgrenset i nedkanten, og tegner seg som et ca. 7-9 cm tykt lag av grov grus, som ble tykkere nærmere rørgaten.

Figur 9 Profil C5067 mot nord, med rørgate og påført gruslag rundt rørene.

Under det påførte gruslaget framkom et lag av kompakt sand og grus over større rullesteiner (AL524, jfr. Figur 8, Figur 11). Laget var kullspettet og inneholdt enkelte keramikragmenter av rødgods. Laget var bevart som en liten flate som målte 1,20 m x 81 cm, med en tykkelse på mellom 30 – 35 cm. Direkte under dette laget kom det fram et oransje organisk lag bestående av sand, og strå eller halm. Laget er likt lag 3 som ble funnet på motsatt side, altså sørsiden, samt ble observert i sammenheng med en dispensasjonssak for drenering på naboeiendommen (jfr. rapport overvåking 2024 på gbnr 303/80).

Profil Nord (C5067)

Figur 10 Forenklet profiltegning av C5067.

Figur 11 Kulturlagsrest framkom etter fjerning av lag AL524. Laget var kullspettet, og inneholder små kvist, halm/strå og sand. Foto mot nordøst.

Profil sør (C728):

Det var kun de nederste ca. 20 cm på vestsiden som kan betegnes som mulige eldre intakte kulturlag (Figur 12). Grunnet strømførende kabler og at kulverten lå tatt innpå kum, var det heller ikke hensiktsmessig å gjøre en større innsats her. Det bemerkes også at ca. 80 – 100 cm øst for kummen framkom et tykt lag med forbrente rester med en påfallende lukt av motorolje eller drivstoff. Vest for profilen var det lagt drenerør fra huset på Gbnr 303/80 mot sør, og ned til bekkefaret (jfr. rapport overvåking 2024 på gbnr 303/80).

Lag 1: De første 35 cm av profilen virket særdeles omrotet. Laget innholdet noe bein, samt stein i ulike størrelsesordener. Enkelte steder noe mer leire, men primært mat-, og torvjordsaktig.

Lag 2: Fra rundt 36 cm dybde startet noe som kan minne om kulturlag. Dette var et mørkere lag av mellom 10 og 12 cm tykkelse, som innehold neverflak, matjord og kull. Laget skiller seg ut fra laget over ved å være noe mer homogent og uten like mye stein.

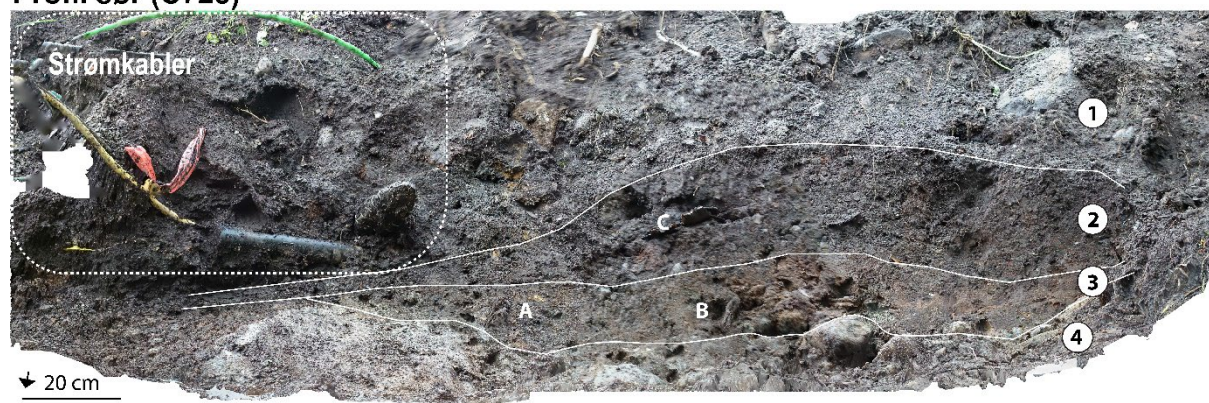
Lag 3: Oransje, lysebrunt lag med høyt organisk innslag. Likt lag AL524 på den nordlige profilen.

Laget bestod av grus og sand, og inneholdt fragmenter av halm/strå. I profilen ble det observert garn/tøy, enkelte flekker av kull, samt et tynt reimstykke av lær. Laget var inntil ca. 22 cm tykt.

Lag 4: Det nederste laget besto av grusholdige masser ispedd kull.

Profilen dokumenterer et område som har vært utsatt for omfattende forstyrrelser, og det framstår som at lag 2 og 3 er mulige rester etter dårlig bevarte kulturlag. Ved overvåking av graving for dreneringsgrøfter bare noen meter sør for tiltaket, ble det observert trolige bevarte kulturlag på samme dybde, og med tilnærmet samme sammensetning (jfr. rapport overvåking 2024 på gbnr 303/80).

Profil sør (C728)

Figur 12 Profil sør. A) lærstykke B) garn/tøystykke C) neverflak

FUNN

Innsamlete funn er katalogisert under Ts.16474 og utgjør 23 undernummer (Tabell 1). Noe lær ble samlet inn, men er ikke katalogisert.

Funnene var distribuert gjennom hele dybden til tiltaket, og gjenspeiler at området har vært utsatt for omfattende forstyrrelser og at massene er omrotede. Kun rødgodset kan relateres til en mer eller mindre sikker kontekst: en del av dette ble funnet i den bevarte resten av kulturlag AL524 (Figur 8).

En interessant observasjon i gjenstandsmateriale er funn av det som tolkes som enten brent leire eller leirklining, noe som kan indikere strukturer som leirebygget ovner eller hus.

Tabell 1 Funnkatalog fra overvåkingen

Muse- umsnr.	Unr	Gjenstand	Gjenstands- del	Form	Variant	Antall gjenstan- der	Antall frag- menter
Ts16474	1	øks	øksehode	teksle		1	
Ts16474	2	bryne		hengebryne		1	
Ts16474	3	kar				1	1
Ts16474	4	fat				1	1
Ts16474	5	kar	skår			1	1
Ts16474	6	kar	skår			1	1
Ts16474	7	leire				1	1
Ts16474	8	usikkert artefakt/objekt				1	1
Ts16474	9	krukke	randskår			1	1
Ts16474	10	kar	bukskår	buert		1	1
Ts16474	11	krukke	bukskår		bartman / fransk steintøy	1	1
Ts16474	12	kniv				1	2
Ts16474	13	kar	bukskår			1	1
Ts16474	14	leire				2	2
Ts16474	15	bryne				1	1
Ts16474	16	kar	bukskår			4	4
Ts16474	17	kar	bukskår			1	1
Ts16474	18	kar	bukskår			1	1
Ts16474	19	nagle		prydagle		1	1
Ts16474	20	usikkert artefakt/objekt		skjeformet		1	1
Ts16474	21	kar	bukskår		Steintøy	1	1
Ts16474	22	leire		avrundet		4	4
Ts16474	23	leire		avrundet		1	1

Det ble funnet to **bryner**. Ts.16474.2 er et hengebryne som fremstår veldig grovt, trolig grunnet forvitring. Tydelig slitasje rundt midten, og magebelte på enden for oppheng. Ukjent datering. Ts.16474.15 er et fragment av flatt bryne med tydelige slipespor.

Figur 13 Bryne (Ts.16474.2) og øksehode/teksle (Ts. 16474.1)

En **teksle/tverrøks** (Ts.16474.1) i jern ble funnet i topplaget over kulverten. Slike økser ble brukt til uthuling av trevirke. Eksemplarer er kjent fra jernalder, men er mer vanlig fra middelalderen og utover.

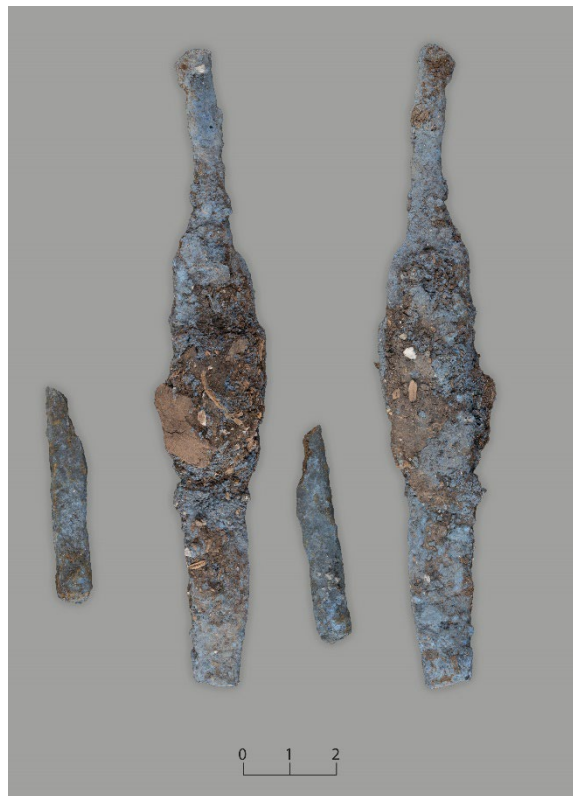
Øvrige metallfunn omfatter et **beslag eller hengsel** av jern (Ts.16474.20), en **klinknagle** av jern (Ts.16474.19), og en mulig **bordkniv** (Ts.16474.12). Sistnevnte har tange-lignende ende på en side. Funnet sammen med denne, et kortere fragment av en lignende tange. Grunnet den blå eirede fargen er trolig gjenstanden laget i en kobberlegering, noe som peker mot bruk som husgeråd.

Keramikk omfatter 15 skår fra kar, fat og krukker, der både randskår og bukskår er representert. Et bukskår kan stamme fra en fransk bartmannkrukke.

Hovedvekten av keramikkkunnene er rødgods, som er en type leirgods som ofte, men ikke nødvendigvis, er etterreformatoriske.

Utover rødgodset, som kan være Trønderkeramikk, dreier det seg om flere skår av kar som var importerte fra Tyskland. Typer fra Rhinland, Pingsdorf, og Weser er inkludert. Mens rødgodset omfatter både koke- og bordkar, ser det importerte materialet ut til å være bordkar/dekketøy. Keramikfragmentene har bruksperioder fra 1500-tallet og framover.

Keramikkmaterialer viser til Mefjordvær som et fiskevær med sterke tilknytninger til handelsnettverk, hvor tørrfisken ble fraktet til Bergen og byttet mot varer som f.eks. leirkar, korn og glass.

Figur 14 Mulig bordkniv og fragment av tange (Ts.16474.12)

Figur 15 Weser, randskår (Ts.16474.4).

Figur 16 Skår av steingods. Øverst (Ts.16474.21) nederst (Ts.16474.11).

OPPSUMMERING

Det ble overvåket graving i et ca. 4 meter langt og ca 3,5 meter bredt område i Mefjordvær gårdshaug, for utskifting av kulvert i bekkefar. Overvåkingen viste at det berørte området i flere omganger har vært utsatt for omfattende forstyrrelser. Trolig først ved anleggelse av bekkeleiet, som har form av en dreneringsgrøft. Deretter ved graving for nedlegging av kulvert, og til slutt for nedlegging av vannledning og strøm-/fiberkabler. Graving og igjenfylling har ført til at eldre materiale ble redeponert, slik at gjenstander også påtreffes høyt i massene og like under vegetasjonslaget.

I vestlig del av tiltaksområdet ble det dokumentert et ca. 0,5 m² stort område med sannsynlig bevart kulturlag i ca. 40 cm dybde. Dette inneholdt kullfragmenter, strå/halm og kvist, og noe rødgods. Laget ble også dokumentert i sørlig profil til gravegropa. Det kan antas strekke seg videre sør og mot våningshus på naboeiendom Gbnr 303/80.

Utover rødgods ble det samlet inn to bryner, en øks/teksle, en mulig bordkniv, og en rekke skår av keramikk og steingods. Ingen av disse gjenstandene kunne relateres til bevarte kulturlag eller andre typer kontekster, og mange av typene har bruksperioder som spenner over middelalder og nyere tid.

Ettersom det ikke ble vurdert sikre bevarte kontekster, ble det heller ikke ansett formålstjenlig å datere noen av de innsamlede trekullprøvene. Keramikkmaterialet er bare grovt klassifisert, men antyder et aldersspenn fra rundt år 1540 fram til 1800-tallet. Enkelte av skårene, og da særlig steingodset, kan muligens ha en datering til første halvdel av 1500-tallet. Hoveddelen av keramikken skal likevel karakteriseres som etter-reformatorisk.

Avhengig av hvorvidt dybden på rørgaten er lik den som ble observert ved overvåkingen, kan det være mulig at kulturlag er bedre bevart under rørgangene lengre unna kummene. Senere samme høst ble det overvåket graving for dreneringsgrøfter nord og vest for våningshus på Gbnr 303/80, like sør for tiltaket. Informasjon fra denne overvåkingen underbygger at det berørte

området inngikk i den middelalderlige gårdshaugen. Videre undersøkelser i området vil kunne gi oss et bedre innblikk i denne delen av Mefjordværs historie, spesielt med tanke på at denne relativt fuktige delen av gårdshaugen oppviser svært gode bevaringsforhold for organisk materiale.

LITTERATUR

Molaug, Peter B. (2010). Den tapte middelalder? Middelalderens sentrale landbebyggelse. *Collegium Medievale*, 23.

Oterhals, Leo (1999). *Havet og havnene – om utvær og værfolk*. Lagunen, Molde.

Svestad, Asgeir (2005). *I fangstfolk og fiskeres fotefar. Mefjordvær*. Fotefar mot nord. Troms fylkeskommune.